

Громадська Думка

ПЕРЕДПЛАТА:
(Ціна 1. прям. в таборі 3 ф.)
" поза таб. 4 ф.)
На місяць в таборі . . 25 ф.
" поза табор. 30 ф.
На 3 місяці в таборі 75 ф.
" поза таб. 90 ф.

ЧАСОПІСЬ ПОЛОНЕНИХ УКРАЇНЦІВ у ВЕЦЛЯРІ.

ВИХОДИТЬ ЩО ЧЕТВЕРГА Й ЩО НЕДІЛІ.

АДРЕСА:
Ukrainischer
Unterrichts-Ausschuss
Lagerzeitung
— in Wetzlar. —

Видає „Видавниче Товариство імені Б. Грінченка“.

Ч. 55. (102).

Четвер, 9. серпня 1917.

Рік III.

Вецлар, 9. серпня 1917.

Небавом після повалення в Росії царського правління заявили осередні держави готовність до мира з Росією без ніяких здобутків і відшкодувань та з торжественним заливненiem, що вони не будуть мішатися у внутрішній відносині Росії. Росії стелила ся дорога до корисного мира й до перебудови усього ладу після волі народу—себто до найкращого висліду великої війни, який могла Росія здобути свою кровю.

Та не так склалось, як сподівались народи Росії. На місце царизму зморою повис над Росією англійський гріш, який повернувши на дорогу, небажану народам—на шлях небезпечної офензиви, яка покінчила ся пораженiem революційної армії, анархією в середині держави і гроюю реакції для російської демократії.

На чолі російського правління явилися люди, які за англійські гроші торгували кровлю російських народів і згодилися проти волі народу повести військо на новий жертвеннік кровопролиття, щоби здобути не свою землю, а українську Галичину, що належала до Австрії, і тому, що сього бажала Англія.

Англія потрібно було не Галичину, а галицьких копалені нафти в Дрогобиччині, з яких черпає Німеччина засоби до ведення боротьби підводними суднами. Вона використала перелік Росії перед великою стихією українського руху, який зміряв до відірвання України від Росії, й повернула мировий настрій на воєнний; мовляв, Росія мусить забрати українську частину Галичини, щоби усьому українському рухові надати напрям прихильний Росії та вратувати цілість російської імперії..

Тимчасом російська війська на фронти тішли ся переведенiem революції і, в надії на скорий мир, браталися дружно з військом ворожої армії та здебільшого їздили до дому і знов повертали на фронт, де відбувалися наради над переведенiem кращих порядків в Росії.

Аж тут негайно став обіджати увесь фронт міністер

війни Керенський і брехливими словами став підбурювати міролюбиву армію до нової офензиви, щоби „в обороні свободи“ і нових порядків Росії. Довго не приймала ся та бесіда серед війська, хоч як старалися помагати Керенському французькі та англійські офіцери театральними промовами і доставою першорядного оружжа, обуви та підвищеннем жалування.

Вкінці запродані провідники армії в Корніловим на чолі хопилися насильства й стали противників офензиви на фронті масою усувати розстрілюваннем мимо цього, що сам Керенський зніс кару смерті в Росії. За час від 25. червня до 18. липня розстріляно не менше, як 24.000 солдатів, які ставилися вороже до дальшого проливу крові і не хотіли брати участі в новій різні народів.

Під натиском цього насильства почала ся нова офензива Росії дня 1. липня всіми засобами англійської й американської муніції, щоби в обороні загроженої „свободи“, а в дійсності, щоби захопити українську частину Галичини для Росії, з копальнями нафти для Англії. Хоч Росіяне передерлися аж до Галича і Калуша над Дністрем, та далі зупинилися, не маючи за великими жертвами сили до використання цього пролому фронту. І тоді доля офензиви перемінила ся: дня 19. липня Німці проголомили російський фронт коло Золочева і хвиля російського наступу повернула ся взад нездерганою втечею на просторі 250 км. аж до Збруча. Протягом двох неділь зайняли війська осередніх держав Калуш, Станіславів, Тернопіль, Коломию і Чернівці та перейшли Збруч в ширині 50 км., і вся зайнята частина Галичини й Буковина, здобута торішньою крівавою офензивою з боку Росії, пропала за одним махом.

Наслідком цеї невдачі настав у Росії безлад і анархія, ціле правительство захиталося; скопила ся домашня боротьба між большевиками й меншевиками, між буржуазією й Радою робочих і солдатів, між селом і містом; захита ся дійсно російська свобода під гроюю реакції!

А найбільшу рану завдала ця офензива Україні. Ціла зияята Галичина погоріла, почерніла з московської напасти; зруйновано знов села й міста, і стас в цілій грозі перед Україною небезпека, що війна перенесеться на землю російської України. Так на славу Англії і Франції пішла з димом австрійська Україна, а може піти з димом і встелити ся руїною правобережжя російської України—а все через московських запроданців для союзницьких інтересів, в яких Україна не буде мати ніякої користі, тільки горе, плач і руїну.

Перед Україною став питання: За що? Куди нам дорога? — і стас ясним наше становище! Для наших інтересів потреба негайного мира, щоби забезпечити успіх, щоби укріпити повну волю України проти Москви і забезпечити наше населені перед руїною, яку несе на нашу Україну запродана з кістями і кровю Москва, що продала всії свої пристані, копальні та залізниці союзникам та вже торгувє з ними нашими копальнями й нашою землею проти волі та інтересів нашого народу.

П.

Земства, громадські організації й військо заявляють ся за Центральною Українською Радою та за знаціоналізуванням життя на Україні.

Канівська повітова земська управа.

„Русское Слово“ з дня 30. червня н. ст. в телеграмі з Києва з датою попереднього дня подає таку постанову канівської повітової земської управи: „Канівська повітова земська управа, обговоривши універсал Укрїнської Центральної Ради, постановила привітати Українську Центральну Раду з великим почином у справі організації спокою й порядку на Україні. Узнаючи Центральну Українську Раду Тимчасовим Українським Правительством, повітова управа, яко репрезентантка населення канівського повіту, приймає до виконання імперативні вказівки Ради, яко найвищої адміністративної влади на Україні. Слава Українській Центральній Раді! Слава Українському народові! Слава українському війську!“

Київське повітове земство й інші громадянські інституції.

„Русское Слово“ з дня 30. червня н. ст. в телеграмі з Києва з попереднього дня подає, що на спільнім засіданні президії київських повітових управ—земської, громадянської, земельної й для справ виживлення по обговоренню універсалу Центральної Української Ради прийнято таку резолюцію: „З уваги на те, що універсал не означає зірвання відносин з російським тимчасовим правлінням і російською державою, а лише провадить до утворення автономії України в федера-

тивній російській республіці, президії перечислених управ признають Центральну Українську Раду своїм найвищим Тимчасовим Українським Правителством. Всі вносини в загально-російським тимчасовим правителством вестимуть через Центральну Раду, як також виконуватимуть всі розпорядки, які відходять від Центральної Ради.“

Губернське та всі повітові земства Київщини.

„Русское Слово“ з 30. червня н. ст. в телеграмі з Києва з попереднього дня доносить, що на нараді представників повітових земських управ цілої київської губернії в справі відношення до Центральної Української Ради до виданого нею універсалу прийнято таку резолюцію: „Вітаючи універсал Центральної Української Ради, яко найвищого органу зорганізованого українського народу, нарада представників київської губернської земської управи та представників повітових земств київської губернії висловлює повну готовість працювати в контакті з Радою, узнає потребним давати Раді матеріальну підтримку й зі свого боку просить Раду давати земським організаціям моральну підтримку в їх роботі на користь населення. Разом з тим нарада признає дуже бажаним, щоб Центральна Українська Рада подбала про найскоріше скликання територіального з'їзду з представників усіх національностей краю для вироблення проекту організації громадських і адміністративних інституцій на Україні.“

На тій самій нараді, як доносило „Русское Слово“ в 1. липня н. ст. в телеграмі з Київа з попереднього дня, обговорювало питання про українізацію урядування в управах. Виявилося, що в деяких управах така українізація вже переводиться. Нарада признала бажанням, аби в земських управах діловодство постепенно переходило на українську мову, щоб усі початки й вивіски на земських інституціях замінено українськими та щоб усі письма до всіх місцевих інституцій писалися українською мовою. Російську мову можна вживати лише в зносинах з центральними представництвами органами, а також з інституціями великоруських місцевостей.

Київський губернський український національний з'їзд.

Як доносило „Русская Воля“ в 3. липня н. ст. в телеграмі з Київа під датою 1. липня, відкрився там губернський український національний з'їзд. Прибуло велике число делегатів повітових, волоських і сільських рад, комітетів, а також представників політичних, культурних і коопераційних українських організацій. Проф. Грушевський познайомив членів з'їзду зі становим українською справи. Пожарський відчитав універсал Центральної Української Ради, який привітано оплесками й окликами „Слава.“ Вислухано багато рефератів.

На цьому з'їзді, як подає „Русская Воля“ в 5. липня н. ст. в телеграмі з Київа з 2. липня, прийнято постанову, що розпорядки тимчасового правління перед переведенням ІХ у життя на Україні повинна наперед обговорити та прийняти Українська Центральна Рада. Всі державні та громадські інституції на Україні повинні вносити ся в тимчасовим російським правлінням лише через Центральну Українську Раду. З'їзд ухвалив просити Центральну Українську Раду переглянути всі постанови тимчасового російського правління, видані ним в земельній справі, в справі виживлення населення і в інших справах, як також у справі монополії на збіжжя та прийняти на себе керівництво в переведенні тих постанов у життя на Україні та видати приказ до всіх державних і громадських інституцій на Україні, як пошта, телеграф і т. д., щоб вони перевели у себе українізацію. Прийнято також постанову відчитати універсал Центральної Ради в церквах і оповістити про цього ціле населення.

Полтавська Рада робітничих і салдатських депутатів і соціалістичні партії.

Як доносило „Русская Воля“ в 3. липня н. ст. з Полтави під датою попереднього дня, прибуло сюди зі східних губерній до 4000 салдатів-Українців з офіцерами в цілі сформування українських військових частей. Салдатів і офіцерів урочисто привітали місцева Українська Військова Рада під проводом голови Громади—салдата Панченка. В честь прибувших, при величезній здаві народу, відбулося величне віче коло памятника полтавської победи. На вічі проголошено постанови Ради робітничих і салдатських депутатів

і всіх соціалістичних партій про прилучення до виданого Українською Центральною Радою універсалу. Вислано телеграму Центральній Раді з запевненням підтримки II акції.

Український селянський з'їзд на Поділлю про українізацію життя на Україні.

„Русская Воля“ в 5. липня н. ст. в телеграмі з Камінця Подільського під датою 2. липня доносило, що на засіданні 5. з'їзду селянських депутатів 30. червня прийнято революцію про українізацію всіх повітових управ за заведенням української мови та про зміну в них осіб, які перевідходять українізації. Дальше з'їзд прийняв пропозицію організації земельних комітетів і утворення волоських і сільських комітетів з правом монополії на збіжжя.

В. С. В. У.

З УКРАЇНСЬКОГО ЖИТТЯ.

Становище України до будучих подій.

Українське пресове бюро в Львові доносило до швейцарської часопису „Бунд“: Український президент міністрів Винниченко заявив, що Україна не хоче поки що відривати ся від Росії. Українське міністерство має бути тільки органом самоуправи для українських земель. Але як би анархія в Росії взяла перевагу, то настутишь переміна в ситуації (положенню) на Україні. Вийде на се—як говорив він—що коли хата горить, мусить ся ратувати те, що є ще до ратування.

Конституція України.

З Києва доносило бюро Гаваса до швейцарської часопису „Бунд“: Українська Центральна Рада оголосила конституцію України. На основі згоди з тимчасовим правлінням, не подає вона поки що границь земель, в яких матимемо застосування цієї конституції.

Становище Криму до України.

Українське пресове бюро в Львові оповідає: Український президент міністрів Винниченко заявив, що російська преса після заяву кримських Татарів про те, що вони хочуть утворити автономну область, яка має бути влучена до України. Число кримських Татарів виноситься 150,000. Решту населення Криму становлять Українці.

Погроза України проти Росії.

До Цюриху доносилося дні 5. липня із Києва: Председатель нового українського Видлу Ради заявив обов'язкову заяву про завдання нового українського правління, яке домагається ся розвязки національного питання. В разі потреби уживає видлу оружної сили.

З РОСІЙСЬКОГО ЖИТТЯ.

Поклик виконавчого Видлу Думи.

Петроградська телеграфічна агенція сповіщає: Виконавчий Видлу Думи видав відозву до населення проти „темних сил“, які привели катастрофу на Росію. Жадає сильного авторитету правління. Складає вину нещастя на потворені органи цивільності, які прибрали собі владу розказу без центрального правління. Та перед скликанням Установчого Зібрания не можна допустити до такого перевороту влади, бо воно приведе до перевороту системи правління й до заміщення.

Як бачимо, кидає Виконавчий Видлу буржуазійної Думи камінь в український город!

Румунська пропаганда в Бесарабії.

З Штокгольму доносять: В Петрограді і в Києві звернули велику увагу вісти про агітацію великорумунської партії в Бесарабії. Під проводом семигородського міліонера Стоскса і молдавського пана утворена партія влучила ся в російською соціалістичною групою в Бесарабії, жадає уstanовлення румунських союзників у російськім війську, автономії Румунії в Бесарабії, які матимуть осібних представників в тимчасовім правлінні, домагається ся вибору епископа з Молдавії і румунізації школиництва. Цей союз поширює серед населення Бесарабії сильну пропаганду.

Рішення фінляндського сенату про розвязання Сейму.

Гавас оповідає з Гельсінфорсу: Сенат порішив оголошення російського маніфесту про розвязання Сейму 7 голосами проти 6. Сеймові оповіщено це негайно. Президент заявив без прочитання маніфесту, що праця Сейму завішується. Члени Сейму опустили салю. Президент максималістів у Фінляндії уважає, що вони мають довіре до Керенського, як до одинокого чоловіка, що може піднести значіння правління в краю. Некрасов призначав цю заяву злагодою партій і сповістив про це Керенського.

Провізоричне правительство Фінляндії.

Штокгольмська часопись „Дагблат“ доносять з Гельсінфорсу: Три четверті послів розвязаного фінляндського Сейму уконституувалося як провізоричне правительство Фінляндії. (Це, розуміється, про Росії).

Керенський просить увільнення.

Петроградська телеграфічна агенція доносять: Міністер президент Керенський вислав до свого заступника міністра Некрасова лист з заявою, що він не може брати на себе відповідальності перед державою за дальший хід подій супроти трудящих утворення нового правительства. Над цею заявою була нарада визначних політиків, членів правительства, Думи і видлу Ради робочих і салдатів. Порішено не прийняти цеї заяві до відома.

Історичні переговори російських партій.

З Петрограду дні 5. серпня доносять телеграфічна агенція: Вчора вечором о 10% годині зачалося історичне засідання партій. Міністер Некрасов, Терещенко та Церетелі зажадали від представників усіх важливих партій своїх домагань і поглядів на справу, щоби осягнути єдність в цілі переломання кризи. Після довгих переговорів заявили п'ять найважливіших партій, а саме: соціал-демократи, соціал-революціонери, радикальні демократи, партія сполучених трудовиків і партія кадетів, що вони годяться на утворення правительства на основі двох умов—перша від соціалістичних партій, що нове правительство має держати ся заяви правительства з 21. липня, і друга від кадетів, що правительство буде керувати ся повною свободою. Всі заявили ся, що вони мають довіре до Керенського, як до одинокого чоловіка, що може піднести значіння правительства в краю. Некрасов призначав цю заяву злагодою партій і сповістив про це Керенського.

Розрив правительства з кадетами.

Гавас сповідає з Петрограду: Після восьмиднівних переговорів пришло до розриву тимчасового правительства в партію кадетів, бо вони не годилися на заяву правительства з дні 21. липня. Окрім міністра хліборобства соціаліста Чірікова, який уступив в окремих згодах, подали ся в димісію міністер справедливості, прокурор Синоду і державний контролер.

Російські втрати в офензиві.

„Робоча Газета“ начислює втрати Росії під час посліднього наступу на 320.000 салдатів. Тут не входять в рахубу пропавші з фронту.

Японці в Мандріві.

„Биржевыя Відомості“ доносять: Японський посол в Петрограді під-

няв представленнє в правителістві проти уступок на користь Америки в Сибірі, на остроні Сахаліні та проти признання Американців права будови стратегічних залізниць в Сибірі.

„Базелер Нахріхтен“ сповіщає в Петрограду, що майже $\frac{1}{2}$ мільйона японських військ висло в Манджурії. Японці увійшли до Владивостоку, Харбіну, Кіріна й Мукдену і поставили тут укріплення. Здовж Амуру поставили своїх постів. Всюди, де стояли Японці, впроваджено японські власти і управу передано в японські руки. Обсаду зробили Японці в порозумінні з правителством, яко запоруку за свої вислуги для „вільної Росії“.

Рабунок серед білого дня в Петрограді.

Бюро Рейтера доносить з Петрограду: Шість узброєних людей заходили перед Сенат, заткали рота сторожі, увійшли до салі засідань і вкрали срібну статую цариці Катерини та інші дорогоцінності вартості $1\frac{1}{2}$ мільйона рублів.

Корнілов і його армія.

„Русское Слово“ доносить, що Корнілов, якого іменовано начальником командуючим на місці Брусилова, заявив, що армія російська є цілком здеморалізована. Як що не застановити ся офензиву на всіх фронтах, то нема для Росії ратунку. Треба спокою, щоби ту цілу армію зорганізувати і завести дисципліну. Це хоче він зробити загальним відворотом в глибину Росії, щоби там перевести організацію та приготувати військо для офензиви аж на весну 1918. року.

Як переводив Корнілов ту дисципліну, показує лєтючий листок максималістів, який подає вість, що під проводом Корнілова виконано 24.000 висудів смерті на салдатів перед офензивою від 24. червня до 18. липня,—отже в той час, коли в Росії кару смерті занесено. На його зробив напад один унтер-офіцер—та його убито на місці. „Моряк Пост“ подає вість з Петрограду, що Корнілов зараз засудив 34 офіцерів, які взвивали військо до відвороту, і негайно розстріляв Іх. Як рознесла ся ця вість по полках, кілька полків пробувало зробити наступ на квартиру генерала, щоби його розстріляти. Війська генерала відгнали ці полки салдатів, убивши Іх цілі сотні. Це є найстрашніша подія, як пише керреспондент, яка стала ся на полі сучасної війни, це брато вбивство у російській армії. Ось московські способи привернення дисципліни Корнілова!

Вісти зі світа.

КИТАЙ ВИПОВІДАЄ ВІЙНУ НІ-МЕЧЧИНІ.

З Пекіну доносить бюро Гаваса: Міністерська рада під проводом нового президента міністрів Фенб-Кіо-Чанга заявила ся однозначно за віновідженням війни Ні-Меччині. Це, розуміється ся, під натиском Англії, якій обіцяла Китайці вислати вісною дві дівізії до Франції.

КОРОЛЬ НІКИТА ПРО КІНЕЦЬ ВІЙНИ.

З Копенгагена доносять: Король Нікита чорногорський, який грає на біржі, приймає представників преси й заявив: „Ми мусимо бути доброю думкою, я став тепер оптимістом і вірю, що війна закінчиться осені перед листопадом.“

ВТРАТИ Й КОШТИ ВІЙНИ.

Після приближних обчислень нейтральних виносять втрати антанту в людях 18 мільйонів людей, з чого припадає на Росію $9\frac{1}{2}$ мільйонів, на Францію $4\frac{1}{2}$ мільйонів, на Англію $1\frac{1}{2}$ мільйонів, на Італію $1\frac{1}{2}$ мільйонів, на Бельгію $\frac{1}{4}$ мільйонів, на Сербію $\frac{1}{2}$ мільйонів, на Румунію 300.000. Така скількість людей замешкує Голландію, Данію, Швецію і Норвегію. Кошти війни антанту виносять 258 мільярдів, а кошти осередніх держав 107 мільярдів марок.

ВІЙНА.

(Звідомлення осередніх держав).

На західнім фронті битва де-що припинила ся наслідком невдачі Англійців і Французів з дня 1. серпня; крім цього причинює в непогода та хвилява недостача муніції, яку вистрілюють через чотири неділі в барабаніні огні.

На східнім фронті війська осередніх держав посувують ся наперед, гонючи перед собою російські війська на Буковині і в напрямі Хотина. Вони дійшли на схід від Чернівців до російської границі та до Радівців на півдні. В південній Буковині війшли Росіяни зі старіми долинами Молдавії, і війська осередніх держав перешли в Молдавії Бистрицю між Лонба і Братсом.

В Галичині коло Бродів і над Зброчем підняла ся боротьба артилерією.

На італійській фронті стала стрілти тяжка артилерія з боку Італійців в околиці Карсту, та кинено на місто Поля поверх 100 бомб, запалюючи доми без шоди в людях.

З таборового життя.

— Музично-драмат. т-во ім. М. Лісенка. 1. серпня виділ т-ва відбув чергове засідання. Після приняття протоколу обговорено питання вечірок в Українському Клубі. Ухвалено, щоби т-во спільно з Просвітною Громадою приймало участь у вечірках, котрі будуть відбуватися що п'ятниці після вечірки.

Постановлено скликати чергові загальні збори т-ва у неділю, 5. серпня, на 9 год. ранку.

Далі обговорена була справа уладження концерту у місті Венцелярі, на який вже в дозвіл. Ухвалено уладити через три тижні у місті Венцелярі духовний концерт.

В-ин.

— Вльокове віче III. бльоку. Віче відбулося 2. серпня в присутності 156 чолов. в справі писаря до посилок, погара до кухні і в справі жертв на волинські школи. Щодо писаря, то після обговорення цієї справи відомо одноголосно ухвалено прохати Генеральну Старшину зробити заходи перед Командатурою, щоби приняти було від III. бльоку писарем до посилок т. Смиченка, як чоловіка чесного і добре знайомого з ділом поштового барака. Далі ухвалено призначити тимчасово поваром на кухню т. Кулакова на місце хорого т. Чуприни.

При вільних внесеннях т. голова відмінно нагадав про потребу жертв на волинські школи. В короткій промові він розповів про те, яку важує маса праця, которую провадять наші брати на Волині, та українські школи, одна з яких присвячена імені нашого венцелярського табору. Потреба в грошевих засобах дуже велика, і товариші з Волині звертаються до нас з проханням жертвувати. Вкінці т. голова підкреслив, що нашими жертвами на волинські школи ми навіки лишимо для історії доказ нашої національної свідомості й нашої моральної сили. Після інших промов у такому ж дусі віче ухвалило вибрати комісію з трьох чоловік для збору жертв на волинські школи, а також і на національний фонд. До комісії вибрано т. т. Дончака, Малюту і Осьмака.

С-ів.

— Просвітна Громада ім. М. Драгоманова. Для 3. с. м. відбулося засідання зараду Товариства, на яким між іншими справами обговорювалося справу передачі книжок до лазарету. Сконстатовано, що книжний рух перенісся ся тепер в табору на робітничі команди і там він розвивається добре.

— Товариські сходини відбулися в п'ятницю, 3. с. м., в салі „Українського Клубу“. Хоч програма сих сходин не була наперед уложеня, але вечір вийшов добре. При звуках оркестру „Товариства ім. Лісенка“ товариші попивали чай і свободно балакали. Балакчи йшли також і про нашу Україну, в якої вже від двох тижнів не маємо ніяких вістей, а так би хотіло ся Іх мати. Вечір виповнено також співами й декламаціями. Учасники були вдоволені в сього вечора, і ся надія, що се п'ятниці дня 10. с. м. знов зайдуть ся члени в Клубі.

— Генеральна Старшина. 6. серпня відбулося засідання Генеральної Старшини звичайним денним порядком, на якому вислухано тижневі звіти членів Г. С., спроваджені Головною Виборчою Комісією і т. і.

Заслуговують на увагу такі справи:

Просвітно-організаційна робота на командах. На час життя командинатура відклала поїздку по роб. командах мужів довіри, дозволено лише по неділях відвідувати команди. Ухвалено як найширше використати останню нагоду, для чого застежено лісту товаришів, що мають по черзі обгадити команди. До цієї роботи притягнено також офіцерів і цівільних. Кожної неділі реферати відбудуватимуться в трьох або в чотирьох пунктах, куди буде стягнено товаришів з сусідніх команд.

Театр і музика на командах. На близьких до табору командах Т-во Музично-драматичне влаштувало (і далі буде) кілька недільних концертів з рефератами на політичні теми й про світові події.

Кіно на командах. Крім звичайного, що відігріває, кіно в таборі, було ще кіно по неділях в м. Вайльбурзі вже від досвідного часу, під час якого пояснювали й мали реферати на ріжкні теми т. т. професори. Починаючи з найближчого четверга відбудуватиметься кіно ще в м. Бібріху.

Відношення товаришів на командах до всіх цих родів пропаганди дуже прихильне. Полонені прохочуть відвідувати Іх частіше.

Постійні мужі довіри на командах. Заходи що до організації на командах постійних мужів довіри переводяться в життя; поки що визначені 32 чолов. з тих, що тепер є на командах. Число Іх з одержаним потрібним відомостям все буде збільшуватися. На обовязку постійних мужів довіри буде лежа-

ти: зносини через вартового з табором, писання звітів про просвітно-організаційну роботу на команді, ведення самої роботи, одержання і відправка бібліотеки і т. і. Для підготовки до читань і рефератів, т. т. товариші користатимуться деякими пільгами що до числа робочих годин.

Що до роботи в таборі, то зі звітів референтів видно, що за останній тиждень порушено в Командантурі, крім багатьох справ устних, 32 на письмі.

Школа в лазареті. Просвітна Громада ім. М. Драгоманова відкрила в лазареті школу. Зголосилося 40 товаришів, серед яких 6 чоловік неграмотних. Бібліотеку в лазареті побільшено.

Школа в бараці інвалідів через роботу на деякий час припиняється.

В трахомному бараці, дезінфекційному та відірвачному висновують ся читальні (часописи).

Засідання Генеральної Старшини почалося при неповному складі з запізненням на п'ять хвилин. Зauważено, що товариші референти не співінвались на засідання; про організації, які не подадуть вчасно звітів, ухвалено на далі оголошувати в часописі.

Засідання закрито о 7. годині вечора.

А-к.

Звіт жертв,

що одержані в командах Секретарятом Генеральної Старшини за місяць липень на ріжкні добродійні і організаційні цілі:

м. ф.	
На Український Національний Фонд	147 10
На хорих в лазареті—бм. 50 ф., на інвалідів—5 м.	10 50
На памятник помершим полоненим у таборі Wetzlar.	814 53
На волинські школи.	3 35
На т-во „Просвітна Громада“	3 65
На т-во „Самостійна Україна“.	25 25
На т-во „Січ“.	5 10
На т-во „Воля“.	— 40
Комітетові по роздачі подарунків.	5 50
Разом	1015 м. 38 ф.

Щире спасибі всім жертвовавцям, що зложили ці жертв!

Загальна цифра жертв за один тільки місяць, 1015 м. 38 ф., красномовно говорить про надзвичайну жертвовлюючість нашого народу і тим більше, коли взяти на увагу умови життя в довгій неволі. На поклик жертвувати на національний фонд, на памятник помершим, товариші відкликалися з повним співчуттям, і надсилають жертв за жертвами. Кідасть ся у вічні тільки занехаяння такого важного фонду, як волинські школи, жертв на які за цей місяць стоять скромна цифра—3 м. 35 ф., тоді як з Волині пишуть, що тільки на школу імені венцелярського табору потрібна допомога від нас в розмірі 150 мар. на місяць. Отже на будуче ласкативо нагадуємо товаришам про потребу жертв і на цей фонд, на волинські школи.

ЖЕРТВИ.

На будову пам'ятника помер. тов.

Ком. № 2750 . . . 1 м. 30 ф.

Ком. Schlossborn, № 2435. Д. Лопух—25 ф., Я. Кузьменко—25 ф., І. Бокітько—50 ф., Л. Борщ—50 ф., І. Зубенка—50 ф., П. Лаврушка—50 ф., Ф. Сизаків—50 ф., А. Чепурний—50 ф., Я. Товкачів—50 ф., Ф. Пронченко—50 ф. Разом . . . 4 м. 50 ф.

Ком. Kredenbach, № 2290. І. Седренко—50 ф., С. Олексєнко—50 ф., І. Радченко—50 ф., К. Бойко—50 ф., А. Мушта—50 ф., М. Лата—50 ф., С. Балдинюк—50 ф., В. Різниченко—1 м., С. Близнюк—50 ф., П. Сиренка—50 ф., Г. Рубашка—50 ф., І. Стась—50 ф., І. Демченко—50 ф., І. Смоків—50 ф. Разом . . . 8 м.

Ком. № 864. Гурток „Пора“ А. Романюха—3 м., Д. Книшук—2 м., І. Дришлюк—2 м., Ф. Поталаха—2 м., С. Суслік—20 ф., Ю. Салун—2 м. 50 ф., І. Керечевський—2 м. 50 ф., С. Нестерчук—1 м. 50 ф., П. Лошбір—1 м. 50 ф., І. Садко—1 м. 50 ф., І. Удодів—1 м. 30 ф., Хар. Гончук—1 м. 20 ф., Ф. Супруненко—1 м., В. Шевченко—1 м., З. Чередників—1 м., І. Руденко—1 м., Ф. Калениченко—1 м., П. Антонченко—1 м., С. Кіндратюк—1 м., М. Москаленко—1 м., І. Шумаків—1 м., П. Мотрохин—1 м., А. Дудка—1 м., М. Славянський—1 м., М. Ворона—1 м., Д. Старовий—1 м., М. Павленко—1 м., С. Шмар—1 м., П. Півень—1 м., А. Будник—1 м., Т. Гарасименко—1 м., С. Стовбур—1 м., М. Цимбал—1 м., Г. Криса—1 м., П. Шинкаренко—1 м., Г. Фочин—1 м., З. Ганус—1 м., А. Сидоренко—1 м., М. Громовий—1 м., В. Козак—1 м., М. Барбул—1 м., А. Кубляк—1 м., К. Степанів—1 м., П. Салинчук—1 м., А. Чуприна—1 м., П. Погорілів—1 м., М. Логвин—1 м., М. Камутка—30 ф., І. Долецький—10 ф., А. Масерик—50 ф. Разом . . . 60 м. 40 ф.

Ком. Sprachbrücke. Перепелиця—1 м., Малохатко—25 ф., Хороши—30 ф., Романенко—20 ф., Мірошни—25 ф., Калайтан—15 ф., Кіндратів—10 ф., Ковалчук—20 ф., Ходос—10 ф., Юрченко—50 ф., Остапенко—20 ф., Сухойан—20 ф., Дергач—40 ф., Циба—40 ф., Гугля—50 ф., Пролупенко—50 ф., Громак—10 ф., Портянка—15 ф., Лахина—30 ф., Потока—50 ф., Овдієнко—10 ф., Тищенко—10 ф., Андріївський—50 ф., Галатаєнко—1 м., Магурик—20 ф., від француза—90 ф. Разом . . . 9 м. 10 ф.

Ком. № 2778 . . . 1 м. 50 ф.

Ком. Mücke, № 3689. Я. Розулик—20 ф., А. Атрошенко—30 ф., Іващенко—30 ф., Д. Ховайба—20 ф., А. Коцюруба—20 ф., С. Кучинський—50 ф., Д. Скиданів—50 ф., Ф. Столяченко—30 ф., Носенко—20 ф., К. Ольховський—30 ф., Разом . . . 3 м.

Ком. Langgöns. І. Лега—1 м.. А. Трубачів—50 ф., А. Ройковський—1 м. 50 ф., І. Крищенко—50 ф., Я. Кустюк—20 ф., М. Колленко—50 ф., Ф. Бондаренко—1 м. 50 ф., Ф. Кузинин—50 ф., Ф. Свіць—1 м., А. Паламаренко—50 ф., В. Луговський—1 м., Д. Ковалчук—50 ф., К. Трияк—50 ф., С. Курса—50 ф., С. Шваб—1 м., С. Убийкоп—50 ф., П. Костенко—50 ф., Ф. Бурай—1 м., Г. Грибасюк—10 ф., П. Фещенко—50 ф., П. Стоянь—10 ф., М. Сташевський—1 м. 50 ф., Р. Прус—10 ф., Г. Іванко—30 ф., М. Чуботько—15 ф., А. Тарановський—50 ф., С. Вовк—20 ф., Є. Рукавець—10 ф., Л. Володько—10 ф., П. Корань—50 ф., Я. Шваб—50 ф., А. Кунченко—50 ф., І. Святковський—50 ф., А. Совченко—50 ф., А. Руденко—50 ф. Разом . . . 19 м. 85 ф.

Ком. Вібер. А. Крупський—1 м.. П. Слизький—50 ф., І. Заєць—50 ф., Є. Швагер—50 ф., М. Іващенко—50 ф., Н. Клочко—50 ф., П. О. Йнік—50 ф., Г. Яковенко—50 ф., І. Кова-

ленко—50 ф., Т. Волобій—20 ф., М. Котиринич—50 ф., І. Літвенко—50 ф., В. Жененко—50 ф., В. Андрієнко—42 ф., І. Салтанів—50 ф., Д. Зінченко—20 ф. Разом . . . 7 м. 82 ф.

Ф. Дропа—1 м., Т. Мелещенко—1 м., М. Василь—1 м., Н. Кордаш—50 ф. Разом . . . 3 м. 50 ф.

Ком. Branscheid b/ Lüdenscheid. В. Бондаренко . . . . . 1 м.

Ком. № 2567. М. Лигвиненко—30 ф., В. Васильченко—30 ф., В. Кушнар—50 ф., М. Магаліс—30 ф., І. Подобожний—30 ф., Д. Скиба—50 ф., Ф. Побережний—50 ф., у. Максименко—50 ф., Е. Лойко—1 м. Разом . . . 3 м. 40 ф.

Ком. № 3886. Є. Руденчик—50 ф., М. Науменко—50 ф., Ф. Якушенко—50 ф., Козицький—30 ф., А. Бочук—50 ф., К. Костененко—50 ф. Разом . . . 2 м. 80 ф.

Ком. № 3127. А. Завороченко . . . . . 7 м. 50 ф.

Переписка Редакції.

Одержання передплати на часопис «Громадська Думка» від слідчих команд та товаришів: № 1197—30 ф., F. Wimmeller 90 ф., № 469—30 ф., Niederhüllsberg 2 м. 40 ф., № 1941—1 м. 50 ф., Hann Pfungstadt 35 ф., Helsberg 90 ф., Esterbrücke 1 м. 80 ф., Michelbach 30 ф., Staden 60 ф., Heidesheim 1 м. 20 ф., Merzhausen 1 м. 20 ф., Deutelheim 60 ф., Lierasied 60 ф., № 11997—60 ф., Gerhenheim 60 ф., Hangen 60 ф., D. Graefenstein 1 м. 20 ф., № 633—1 м., Ober-Fegelheim № 581—4 м. 50 ф., № 330—30 ф., № 2720—60 ф., № 2530—30 ф., № 1708—80 ф., Kaltenandheim 30 ф., Neustettin 90 ф., № 1589—1 м. 80 ф., Selter 90 ф., gem. Ramstadt 1 м., Niederstötzen 1 м., D. Langsdorf 3 м., 30 ф., Nimmersatt 1 м., № 11279—90 ф., № 11647—30 ф., Brüninghausen Werdorf 4 м. 20 ф., № 2582—1 м. 65 ф., № 1592—3 м.

Посиланнямо послило:

Ком. Rückeroht Schwarzentals 60 ф., (гроши не одержані, за котрі ви пишете) Brenkenhofswalde. Of. Gef. L. Döbeln № 2278—13 м. 70 ф., Hübingen 3 м. 50 ф., Nimmersatt 1 м.

Шановні товариші!

Хто хоче замовити часопис чи книжки, просимо разом із замовленням приложить гроши.

Шізор. Грічченко, Of. Gef. L. Döbeln. Адресу жінки або доньки Б. Грічченка ми узнати не можемо.

Василь Ткаченко. Таких книжок, які ви замовляєте, ми не маємо.

ОГОЛОШЕННЯ.

Кирила Григоровича Левицького київської губ., васильківського повіту, села Землянки, який є в положенні в Німеччині (Баварія), шукає його брат Іван Григорович Левицький, положений таб. Вецляр, ком. Raab № 355, личний № 750.

Всесвітня бібліотека

виходить поодинокими випусками довільного обсяму і має на цілі дати українському громадянству в перекладах на нашу мову країні твори всесвітньої літератури, передовсім твори європейських класиків, зі вступними статтями та в відповідними поясненнями,—не виключаючи також оригінальних писань українських авторів.

Досі появилися:

№ 1. Фрідріха Шіллера: Поезії. (Вступне слово. Дрібні поезії) Вип. I. 60 сот.

№ 2—3. Фрідріха Шіллера: Поезії. (Балади. Поеми. Примітки) Вип. II. 1 К.

№ 4—6. Александра С. Пушкіна: Драматичні твори, в передмовою та поясненнями Д-ра Івана Франка. . . 3 К.

Головний склад видавництва в „Книгарні Наук. Т-ва Ім. Шевченка“ у Львові, Ринок ч. 10.

В РУКАХ КОЖДОГО ГРОМАДЯНИНА, що думає про будучину,

ПОВИННІ НАЙТИ СЯ ОТСІ НЕОБХІДНІ В ТЕПЕРІШНІЙ ЧАС ВИДАНЯ „ТЕХНІЧНОЇ КОМІСІЇ“ ПРИ ТОВ. „СІЛЬСЬКИЙ ГОСПОДАР“:

1. Відбудова знищених сіл, ч. I. Ціна 50 сот., з почтовою перевіскою 58 сот.

2. Відбудова знищених сіл, ч. II. „Українська Загорода“. Проекти хат і будинків господарських. Ціна 3 К., з почт. перевіскою 3.66 К.

3. Відбудова знищених сіл, ч. III. „Українська Загорода“. Проекти приходств і читалень. Ціна 3 К., з почт. перевіскою 3.66 К.

Всі три часті коштують з почт. перевіскою 7.20 К.

Кожний Парохіяльний і Громадський Уряд, кожда наша організація (Філія, Кружок, Читальня) повинні прийти в посідання сих вартіших видань.

Замовляти на адресу:
Технічна Комісія,
у Львові, ул. Зім'оровича ч. 20.

Видавництво Сільського Господара.

Красве Товариство господарське „Сільський Господар“ у Львові поручає своїм членам і загалом рільників слідчі дуже корисні і почуваючи господарські книжки:

Спілкова організація для продажі худоби на заріп. Написав інж. П. Дурбак. —Ціна 10 сот.

Інструкція для закладання дослідних піль. Написав А. Гарасевич.

Селянський город ярінний. Написав Dr. G. Величко.—Ціна 20 сот. Головні основи годівлі домашніх звірів. Ч. I. 3 образ. Ціна 60 сот.; ч. II. Годівля рогатої худоби з 64 образ. Ціна 1 К. Написав o. Й. Раковський.

Головні основи управи ростинів господарських. 22 образ. Написав К. Кахнікевич.—Ціна 30 сот.

Управа садовини; 34 образ. Написав В. Кучера.—Ціна 60 сот.

Годівля гусей, качок, індиків, пантарок, панів, фазанів та лебедів; 23 образ. Написав Г. Герман.—Ціна 1 К.

Кукурудза карличок (Nanegotolo). Написав Dr. G. Величко.—Ціна 10 сот.

Як будувати ся дешево і добре. (про хати з глиняної цегли), з 16 образ. Напис. інж. Мих. Федецький.—Ціна 50 сот.

Управа люпину або вовкіні. Написав Dr. G. Величко.—Ціна 20 сот.

Суміші конюшин з травами. Написав Dr. G. Величко.—Ціна 20 сот.

Про поміч при породах у худобі; 10 образ. Написав Dr. Оттон Лілле.—Ціна 40 сот.

Інструкція для закладання дослідних піль з управою пашин ростин. Написав A. Гарасевич. Ціна 20 сот.

Відбудова краю.—Ціна 30 сот.

Управа пашин ростин на ріллі, сіножаті і пасовиску; 29 образ. Написав Г. Цеб, з німецькою мовою цефеклав проф. С. Кордуба.—Ціна 70 сот.

В магазині Товариства можна набути також: Практичний ілюстрований підручник пасічництва. Написав o. В. Пилипчук.—Ціна 2 К. 50 сот., з почтовою перевіскою 10 сот. більше.

Сі книжки просимо замовляти в канцелярії Товариства „Сільський Господар“, Львів, ул. Зім'оровича ч. 20., або в книгарні Наукового Товариства ім. Шевченка, Львів, Ринок 10.—Дрібні квоти до 2 корон за поодинокі книжки можна надсилати поштовими марками.

На кредит книжок не висилається.

ОПОВІСТКА.

• Від книгарні Видавничого т-ва ім. В. Грічченка.

Товаришів, що звертаються до нас із замовленнями на книжки, брошури й картки, просимо:

1) виписувати книжки з оповісток, що оголошуються в „Громадській Думці“;

2) надсилати на замовлені книжки гроши, бо без грошей замовлені не виконуються;

3) подавати завсіди точну адресу, а то: ім'я й прізвище, компанію, номер, називу й номер команди й пошту (латинськими буквами).

Гроши найкраще висилати через свого вартового на адресу:

Ukrainischer Unterrichts-Ausschuss.
Lagerzeitung K.-G.-L. Wetzlar.